

PAPER DETAILS

TITLE: Bitkisel üretim potansiyelinin geliştirilmesine yönelik bir araştırma: Arit Yöresi örneği

AUTHORS: Erdal Özüdogru,A Ergin Duygu

PAGES: 32-42

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/187879>

Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi

Anadolu Journal of Agricultural Sciences

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/omuanajas>

Araştırma/Research

Anadolu Tarım Bilim. Derg./Anadolu J Agr Sci, 30 (2015) 32-42
ISSN: 1308-875 (Print) 1308-8769 (Online)
doi: [10.7161/anajas.2015.30.1.32-42](https://doi.org/10.7161/anajas.2015.30.1.32-42)

Bitkisel üretim potansiyelinin geliştirilmesine yönelik bir araştırma: Arit Yöresi örneği*

Erdal Özudoğru^{a**}, A. Ergin Duygu^b

^aOrman ve Su İşleri Bakanlığı, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, Biyolojik Çeşitlilik İzleme Birimi, Yenimahalle, Ankara, ^bAnkara Üniversitesi Fen Fakültesi Biyoloji Bölümü, Tandoğan, Ankara

**Sorumlu yazar/corresponding author: cozudogru09@yahoo.com

Geliş/Received 07/08/2014

Kabul/Accepted 16/12/2014

ÖZET

Ülkemiz için tarım sektörü; istihdam, ulusal gelir ve dışarıya katkı, gıda güvenliği açısından ana sektör durumundadır. Bu nedenle de ekonomik, sosyal, politik ve teknik yönleriyle diğer sektörlerden ayrılan ve vazgeçilmez öneme sahip bir sektör olarak değerlendirilmektedir. Fakat genelde ülkemizde, özelde ise araştırma alanında bu potansiyelden optimum seviyede yararlanıldığı söylenemez. Gerçekleştirilen bu çalışma ile Bartın İli sınırlarında yer alan Arit Yöresi'nin bitkisel üretiminin geliştirilmesine yönelik öneriler ortaya konulurken, ülke geneline de uyarlanabilecek bir araştırma ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler:
Arit Yöresi
Bitkisel üretim planı,
Coğrafi bilgi sistemi
Köyden kente göç

A research on the development of plant production potential: Arit Region case study

ABSTRACT

Agricultural sector in our country can be counted as a main sector in terms of employment, contribution to national income and exportation, and food safety. For this reason, it is utilized as a sector having great importance and distinguished from other sectors in its economic, social, political and technical aspects. However, generally in our country, and specifically in the region under investigation, it is not exactly taken advantage of this potential in an optimum level. Therefore, with this research, it is tried to set out the suggestions about development of plant production in Arit Region in Bartın, and such a research that can be adapted all over the country.

Keywords:
Arit Region
Geographical information system
Plant production plan
Rural-urban migration

© OMU ANAJAS 2015

1. Giriş

Gelişmişlik düzeyleri ileri ya da geri olsun bütün ülkelerin ekonomilerinde tarımın özel bir yeri ve önemi olduğunu ifade eden Gülçubuk'a (2002) göre, ülkemizde tarım sektörü; istihdam, ulusal gelir ve dışarıya katkı, gıda güvenliği açısından ana sektör durumundadır. Bu nedenle de ekonomik, sosyal, politik ve teknik yönleriyle diğer sektörlerden ayrılan ve vazgeçilmez öneme sahip bir sektör olarak düşünülmüştür.

Bu bağlamda Türkiye için tarımın önemini sayılarla ifade ederek somutlaştırabiliriz. Türkiye nüfusunun % 23.7'si bitkisel üretim ve hayvancılık faaliyetlerinin büyük ölçüde gerçekleştirildiği belde ve köylerde ikamet

etmektedir (TÜİK, 2010). Yine Türkiye'de istihdam edilenlerin (aktif nüfus) toplamı içerisinde de tarım sektörü % 24.4'lük önemli bir orana sahiptir (TÜİK, 2012). TÜİK tarafından gerçekleştirilen hanehalkı işgücü istatistikleri sonuçlarına göre, bu dönemde tarım sektörü % 49.5'lik istihdam oranına sahip olan hizmetler sektöründen sonra ikinci sırada yer almaktadır. Aynı dönem itibariyle sanayi sektörü % 19.5, inşaat sektörü ise % 6.6 istihdam oranıyla temsil edilmiştir. Diğer yandan 2009 yılı itibariyle tarım, ormancılık ve balıkçılık verilerinin tarım sektörü başlığı altında değerlendirildiği çalışmada, tarım sektörünün Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla içindeki oranı % 8.2 olarak verilmektedir (T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2010). 1998 yılında Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla içindeki oranı %

* Bu çalışma, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı'nda 2013 yılında kabul edilen "Korunan Alanlar Tampon Zon Yönetimi Üzerine Bir Araştırma: Küre Dağları Millî Parkı Örneği" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

12.5 olan ve 2009 yılında % 8.2 olarak gerçekleşen tarım sektörünün oranındaki bu düşüşe karşın, Türkiye için tarımın stratejik önemini koruduğunu söyleyebiliriz.

Türkiye için olduğu gibi araştırma alanı için de bitkisel üretim ve hayvancılığın önemli olduğu söylenebilir. Bu nedenle araştırma alanında T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bağlı 2 TAR-GEL personeli çalıştırılmaktadır. Bu personellerden ziraat mühendisi 8 yıldır görev yaparken, veteriner hekim ise 2011 yılından bu yana alanda hizmet vermektedir. Ziraat mühendisi Arıt Belediyesi ve sınırları içindeki 5 mahalle ile Aydınlar, öpbey, Darıören ve Yeniköy'de hizmet verirken, veteriner hekim ise İmamlar, Kumaçorak, Esbey, Ören ve Söğütlü köylerinden sorumlu olarak çalışmaktadır. Bu TAR-GEL personelleri karşılıklı olarak, çalıştıkları konular itibariyle bir diğerinin sorumluluk alanındaki köylerde hizmet verebilmektedir. şahin, Kayacılar ve Karaköyşeyhler köylerinden sorumlu TAR-GEL personeli bulunmamaktadır. Bitkisel üretim ve hayvancılık konusunda, araştırma alanında yer alan tek ve önemli girişim, Arıt Beldesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi'dir. 2005 yılında 143 üye ile kurulan Kooperatif, günümüz itibariyle Darıören Köyü hariç araştırma alanındaki bütün köylerden ve Arıt Kasabası'nın mahallelerinden 203 ortak üyeye sahiptir. Günümüze kadar Kooperatif, üyelerine ucuz ve kaliteli yem temini, şap aşısı ve suni tohumlama yaptırdıkları için ana büyükbaş hayvan desteği, damızlık gebe düve desteği, devlet tarafından süt desteği alabilmeleri için çiğ süt satanların icmalllerinin yapılması, yem bitkileri ekimi yapanlar için dönüm başına verilen devlet desteği gibi çalışmaların içerisinde bulunmuştur.

Araştırma alanının tamamı Bartın İli merkez ilçeye bağlı yerleşimlerdir. Sarp karstik kayalıklarla çevrili ve topografik açıdan yarı kapalı havza özelliği taşıyan bu alan Bartın'da, Arıt Yöresi olarak adlandırılmaktadır. Aynı zamanda Küre Dağları Milli Parkı'nın tampon zonunda da yer alan araştırma alanının toplam yüzölçümü 12036 ha'dır. Araştırma alanı Bartın merkez ilçeye bağlı 12 köyden ve 5 mahalleden oluşan Arıt Kasabası'ndan oluşmaktadır. Nüfusu günümüzde de azalışa devam eden alanda, potansiyeli olmasına karşın bitkisel üretim miktarı ve alanlarında da önemli oranda azalış gerçekleşmiştir. Gerçekleştirilen alışma ile alanın sosyo-ekonomik verileri ile doğal ortam verileri bir araya getirilerek alanın bitkisel üretiminin geliştirilmesine yönelik ne tür öneriler oluşturulabilirin yanıtı aranmıştır. Böylece bu alandan dışarıya gerçekleşen göçün durdurulmasına yönelik öneriler oluşturulmaya çalışılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma alanının (Arıt Yöresi) eğim durumu, büyük toprak grupları ve toprak derinliği, erozyon durumu, arazi kullanım kabiliyet sınıfları gibi doğal ortam verilerinin önemli bir kısmı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğu tarafından üretilen Ulusal Toprak Veritabanı'ndan alınmıştır. Daha sonra coğrafi bilgi sistemi teknikleri (Töreyen vd., 2011) kullanılarak, veritabanının düzenlenmesi ve analizi işlemleriyle bu veriler günümüz arazi kullanım şekli haritası ile çakıştırılarak alana ilişkin çeşitli haritalar elde edilmiştir. Arazi kullanımındaki

değişimi görmek için ise orman amenajman planları meşçere haritalarından, coğrafi bilgi sistemi teknikleri kullanılarak arazi kullanım haritaları üretilmiştir. Yine kırsal yerleşim birimlerinin yöresel yapısını anlamak amacıyla çeşitli uzmanlık alanlarından kişilerden oluşan ekiplerle gerçekleştirilen bir teknik olan Hızlı Kırsal Değerlendirme Tekniği'nden (Rapid Rural Appraisal - RRA) (Tolunay, 1998) yararlanılarak köylerden genel bilgiler alınmıştır. Bu teknik ile araştırma alanında bulunan 17 muhtarlıkta soru formu uygulanmıştır. Alanda görevli 2 TAR-GEL personeli (ziraat mühendisi ve veteriner hekim), Arıt Beldesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Başkanı, Arıt Belediye Başkanı ve yöre insanlarından oluşan 2-3 kişilik küçük gruplarla (toplam 13-14 kişi) derin görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı Bartın İli taşra teşkilatları yetkilileri başta olmak üzere diğer yerel paydaşlar ile yine derinlemesine mülakatlar yapılmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Araştırma alanının doğal ortam verileri

3.1.1. Arazi kullanım şekli

Bir alanın bitkisel üretimine yönelik öneriler geliştirirken, arazi kullanım şeklini ve geçmişten günümüze kadar zaman içerisindeki değişimini ortaya koymak önemli görölmektedir. Bu nedenle 1986, 2001 ve 2011 yıllarında yapılan Orman Amenajman Planları'ndan faydalanılarak araştırma alanının arazi kullanımındaki değişimi ve şimdiki arazi kullanımı ortaya konmuştur (şekil 1 ve şekil 2).

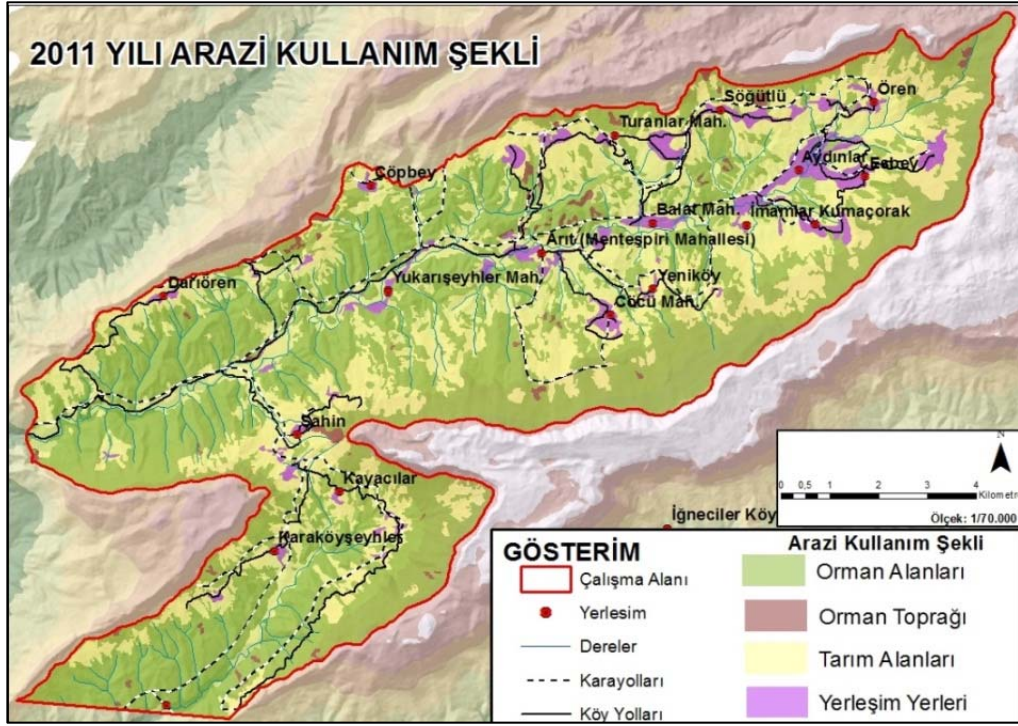
şekil 1 ve şekil 2 incelendiğinde 1986 yılından 2011 yılına kadar araştırma alanındaki ormanlık ve yerleşim alanlarının miktarının arttığı görülürken, bitkisel üretim alanları miktarında ise önemli oranda azalma olduğu anlaşılmaktadır. Kaynak kişiler ile yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında, bitkisel üretim alanları miktarındaki azalışın ve orman alanlarındaki artışın nedeninin, büyük şehirlere gerçekleşen göç ile ortaya çıkan bitkisel üretim alanlarının terk edilişinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Günümüzde orman alanları miktarındaki artış hâlâ devam etmektedir.

3.1.2. Büyük toprak grupları ve toprak derinliği

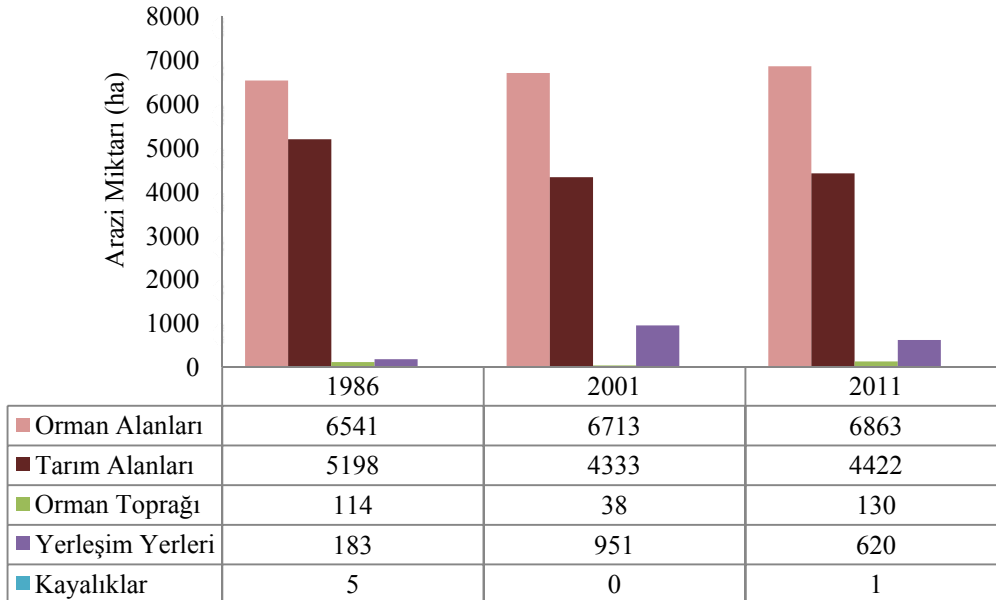
Bir alanda bitkisel üretime yönelik öneriler geliştirildiği durumlarda, toprak verim gücüne etki eden faktörlerden olan büyük toprak grupları ile toprak derinliği mutlaka dikkate alınmalıdır (Atalay, 2008; epel, 1988). Bu amaçla alana ilişkin büyük toprak grupları (şekil 3) ve toprak derinliği (şekil 4) haritaları hazırlanmıştır.

şekil 3'te görüldüğu üzere araştırma alanında üç farklı büyük toprak grubu görölmektedir. Kolüvyal topraklara düze yakın alanlarda ve dere yataklarında rastlanırken, gri kahverengi podzolik topraklar genellikle Arıt ayı'nın kuzeyinde, kırmızı sarı podzolik topraklar ise güneyinde yer almaktadır. Gri kahverengi podzolik toprakların alanı 3227 ha., kırmızı sarı podzolik toprakların alanı 7667 ha. ve kolüvyal toprakların alanı ise 506 ha. olarak verilmektedir. Besin maddeleri bakımından fakir olan podzolik toprakların

bitkisel üretime fazla uygun olmadığı, ancak gübreleme

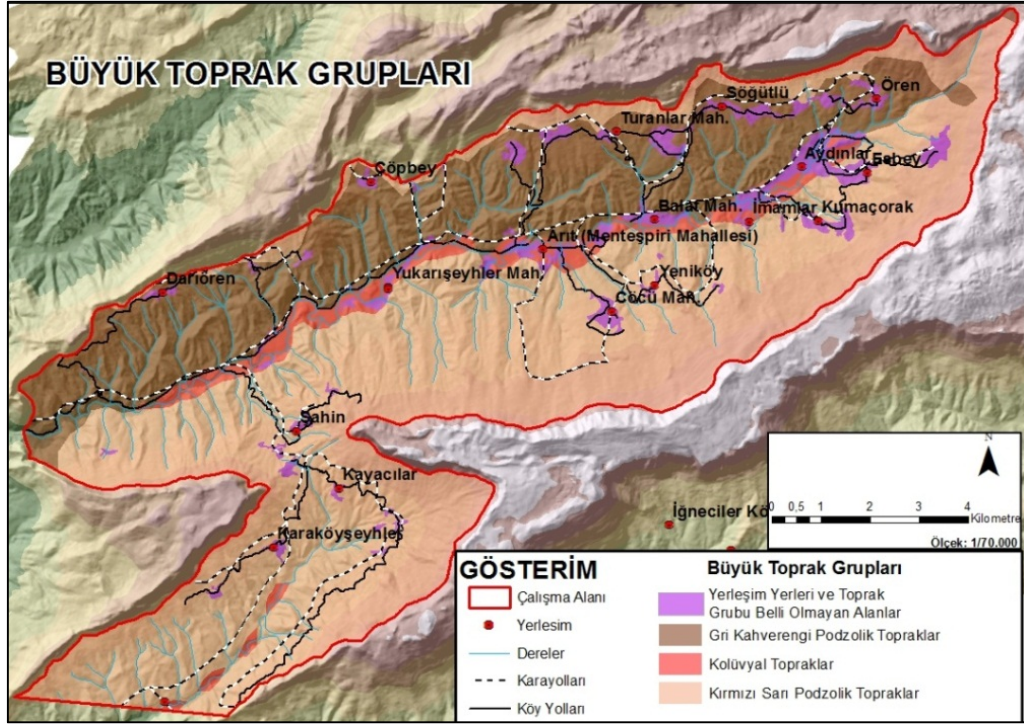

Şekil 1. 2011 Yılı arazi kullanım şekli haritası (Kaynak: OGM, 2011)

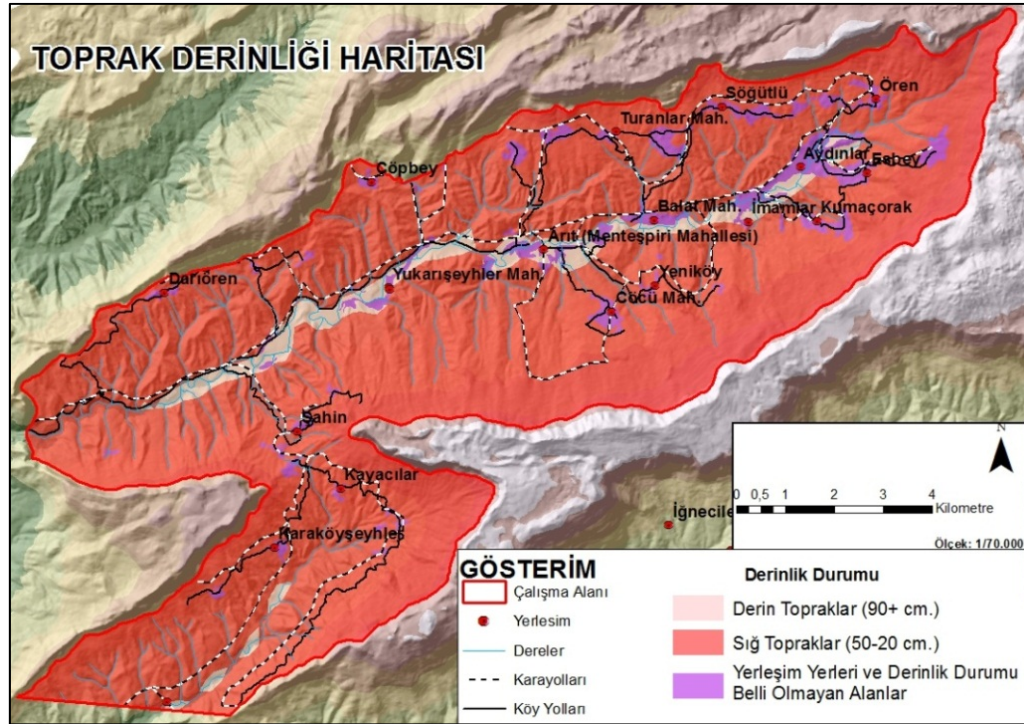

Şekil 2. Araştırma alanı arazi kullanım değişimi¹ (Kaynak: OGM, 1986; OGM, 2001 ve OGM, 2011)

¹ 1 ha.'lık kayalık alan toplam alanda önemsiz oranda olduğu için haritalarda orman alanı içerisinde gösterilmiştir.

Şekil 3. Araştırma alanı büyük toprak grupları haritası (Kaynak: OGM, 2011 ve KHGM, 2011)

Şekil 4. Araştırma alanı toprak derinliği haritası (Kaynak: OGM, 2011 ve KHGM, 2011)

yapıldığı takdirde uygun hâle getirilebildiğini aktarmak gerekir (Atalay, 2008). Diğer yandan fizyolojik derinliği yüksek, fakat su tutma kapasitesi düşük olan kolüvyal topraklar bitkisel üretime uygun alanlar olarak değerlendirilmektedir (Atalay, 2008).

Herhangi bir alanda uygulanacak bitkisel üretim

potansiyelini etkileyen faktörlerden bir diğeri de toprak derinliğidir. Çepel (1988), derin toprakların bulunduğu alanlarda toprağın ince taneli, organik madde ve bazlar bakımından zengin, su tutma kapasitesinin ise yüksek olduğunu bildirmektedir. Şekil 4'de görüldüğü üzere araştırma alanında derinliği 90 cm.'den fazla olan derin

toprakların alanı yalnızca 506 ha. iken, derinliği 20-50 cm. arasında değişen sığ toprakların alanı ise 10894 ha.dır. Derin toprakların tamamının kolüvyal topraklardan oluştuğunu ve II. sınıf araziler ile çakıştığını ifade etmek gerekir. Araştırma alanında bulunan yerleşim yerlerinden Mentefpiri'nin tarım toprakları derin; Yukarışeyhler'in, Balat'in, İmamlar'in, Aydınlar'ın sığ ve derin; Cöcü'nün, Turanlar'ın, Yeniköy'ün, Kumaçorak'ın, Esbey'in, Ören'in, Söğütlü'nün, Çöpbey'in, Darıören'in, şahin'in, Kayacılar'ın ve Karaköyşeyhler'in ise sığdır.

3.1.3. Arazi kullanım kabiliyetleri sınıfları

Arazilerin bitkisel ürün yetiştirmek için uygunluğunu belirleyen en önemli ölçütlerden birisi olarak değerlendirilen arazi kullanım kabiliyet sınıflarına göre araziler, verimlilik durumları açısından sekiz sınıfa ayrılmaktadır. Araştırma alanındaki VII. sınıf araziler % 53.8 (6479 ha.) oranı ile alanın en büyük sınıfını oluşturmaktadır. Yine araştırma alanındaki VI. sınıf araziler % 36.7 (4415 ha.) oranı ile ikinci sırada yer alırken, II. sınıf araziler ise % 4.2 (506 ha.) oranıyla üçüncü sırada temsil edilmektedir. Araştırma alanının arazi kullanım kabiliyet sınıflaması şekil 5'te verilmektedir. Mentefpiri'nin tarım alanları II. sınıf, Yukarışeyhler'in II. sınıf ve VII. sınıf, Cöcü'nün ve Kumaçorak'ın, Turanlar'ın, Yeniköy'ün ve şahin'in VI. sınıf, Balat'ın II, VI ve VII. sınıf, İmamlar'ın ve Aydınlar'ın II ve VI. sınıf, Esbey'in, Ören'in, Söğütlü'nün VI. sınıf, Çöpbey'in, Darıören'in, Kayacılar'ın ve Karaköyşeyhler'in ise VI ve VII. sınıftır.

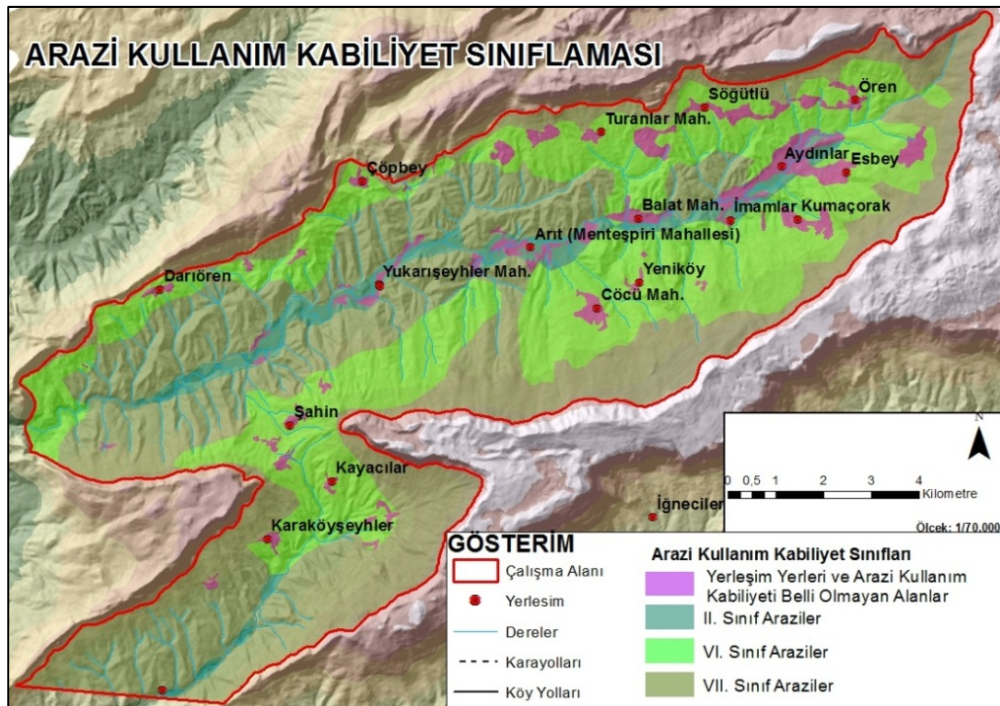
3.1.4. Eğim durumu

epel'e (1988) göre; arazi eğim derecesinin, bir yerin

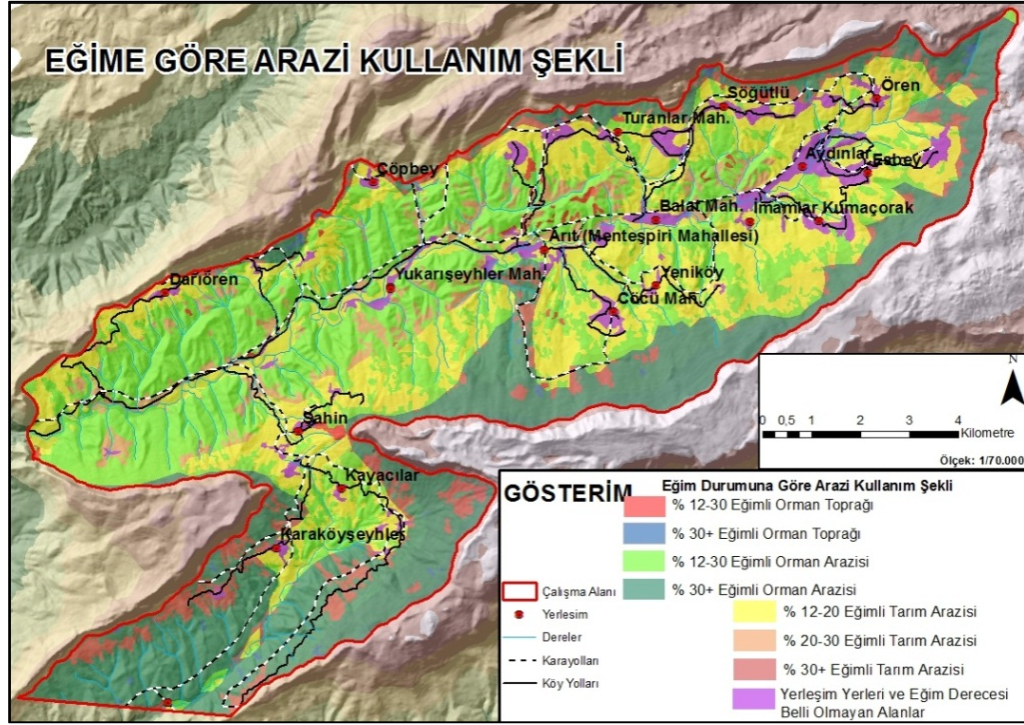
toprak verimliliği, toprak derinliği, erozyon derecesi, iklim özellikleri ile araziden yararlanma şekilleri üzerinde etkisi bulunmaktadır. Araştırma alanında önerilecek bitkisel üretim biçimlerinin belirlenmesinde eğim derecesi, en önemli unsurlardan birisi olarak değerlendirilmelidir. şekil 6'dan anlaşılacağı üzere araştırma alanının % 40.9'u % 12–20 eğim arasında yer almaktadır. Bu eğim grubundaki bitkisel üretim arazileri ise toplam alanın % 26.5'lik önemli miktarını oluşturmaktadır. Bu eğim grubundaki orman arazilerinin oranı ise tüm alan içinde sadece % 14.1 kadardır. % 20 – 30 eğim grubundaki orman arazisinin tüm alana oranı % 16.7 iken, % 30+ eğim grubundaki orman arazisinin oranı ise % 26.2 kadardır. Eğim derecesi % 0 – 20 arasında olan alanların bitkisel üretime elverişli araziler olarak ayrılması önerildiğinden (epel, 1988), bu alanda tek başına değerlendirildiği durumda eğim derecesi açısından bitkisel üretime yönelik önemli bir sınırlayıcılığın bulunmadığı söylenebilir.

3.1.5 Erozyon durumu

Erozyon, ender olarak çok nemli topraklar üzerinde, orta dereceli olduğu durumda, kaldırılmış olan üst tabakaların üzerine zengin mineral maddeleri yığarak verimliliği artırsa da, çoğu zaman toprak verimliliğinin azalmasına neden olmaktadır (Akman ve ark., 2004). Bu nedenle araştırma alanında uygulanacak bitkisel üretim biçimlerinin belirlenmesi ve alınması gereken tedbirler bakımından alanın erozyon durumu haritasının oluşturulması zorunlu görölmüştür. Erozyon durumu haritası ile arazi kullanım şekli haritası çakıştırılarak, hangi arazi kullanım şeklinin kaçınıcı derece erozyona, arazinin nerelerinde sahip olduğunu göstermek için şekil 7

Şekil 5. Araştırma alanı arazi kullanım kabiliyet sınıflaması haritası (Kaynak: OGM, 2011 ve KHGM, 2011)

Şekil 6. Araştırma alanı eğime göre şimdiki arazi kullanım şekli haritası (Kaynak: OGM, 2011 ve KHGM, 2011)

üretimiştir.

Şekil 7'den anlaşıldığı üzere araştırma alanının tamamı, orta ve şiddetli derecede su ve rüzgâr erozyonuna sahiptir. Bitkisel üretim alanları içerisinde % 8'lik düşük bir orana sahip olan orta derece su ve rüzgâr erozyonuyla karşı karşıya olan alanların tamamı kolüvyal topraklardan ve II. sınıf arazi kullanım kabiliyetine sahip arazilerden oluşmaktadır. Geriye kalan % 92'lik bitkisel üretim alanı ise şiddetli su ve rüzgâr erozyonunun etkili olduğu alanlardır. Aynı şekilde orman alanlarının tamamına yakını şiddetli erozyon etkisindeki alanlardan oluşmaktadır. Bu yöre için bitkisel üretime yönelik faaliyetler önerilirken, erozyon durumu dikkate alınarak, araziye yeteneğine göre kullanma, şeritlerde ekim, ağaçlandırma, aşırı toprak işlemelerinden kaçınma gibi erozyona karşı tedbirler mutlaka alınmalıdır (Akman ve ark., 2004).

3.2. Araştırma alanının sosyo-ekonomik verileri

3.2.1. Nüfus ve nüfus hareketleri

Araştırma alanında Darıören, Şahin, Kayacılar, Karaköyseyhler, Çöpbey, Yeniköy, Söğütü, İmamlar, Aydınlar, Ören, Esbey ve Kumaçorak adlarını taşıyan 12 köy ve bu alanın hemen hemen merkezinde Arıt Kasabası yer almaktadır. Arıt Kasabası Yukarışeyhler, Turanlar, Cöcü, Balat ve merkez mahallesi olan Mentespiri ile birlikte 5 mahalleden oluşmaktadır (Şekil 8). Diğer bir anlatımla araştırma alanında 17 muhtarlık bulunmaktadır.

Gerçekleştirilen çalışma ile Arıt Yöresi köylerinin nüfusunun 1990 yılına kadar arttığı, 1990 yılında ise azalmaya başladığı görülmüştür (Şekil 9). Arıt Yöresi'nin nüfusunun azalışı günümüzde de sürmektedir. Kaynak

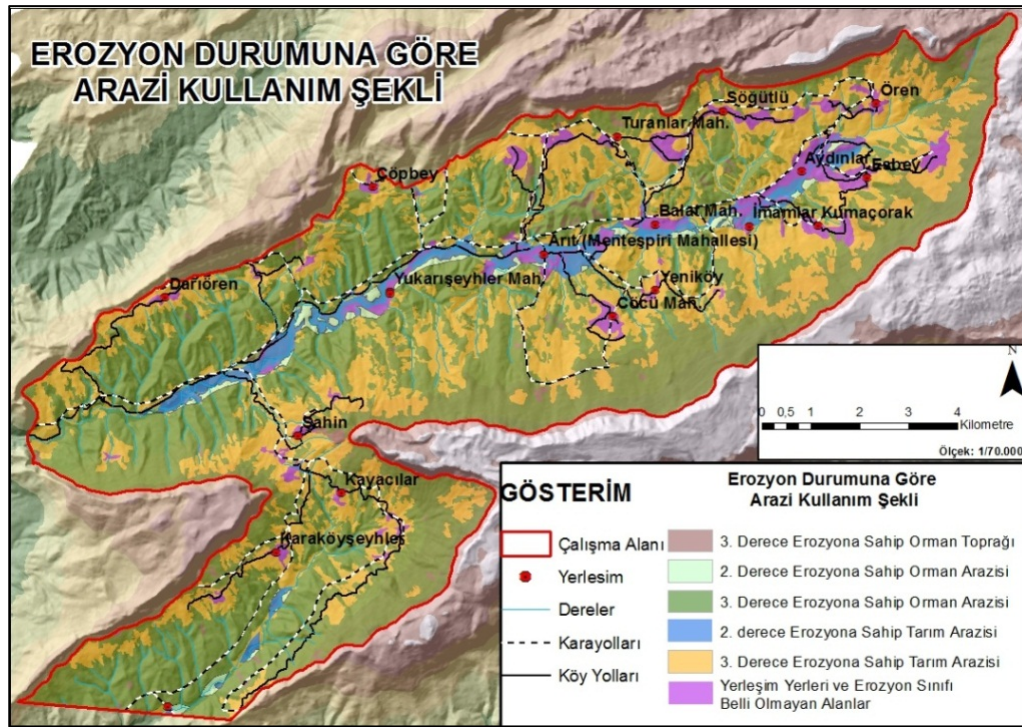
kişiler ile yapılan görüşmelerde bu azalışın nedeninin, önemli ölçüde işsizlik nedeniyle büyük şehirlere gerçekleşen göçlerden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Daha sonra sırasıyla eğitim ve sağlık koşullarındaki yetersizlikler göçe neden olan diğer etkenler olarak sıralanmaktadır.

Çöpbey, Karaköyseyhler, Kayacılar, Ören ve Yeniköy'e ait eksi yöndeki yıllık nüfus artış hızı dikkat çekmektedir. Bu köylerin nüfustaki azalış, diğer köylerden çok daha fazla gerçekleşmiştir. Söz konusu köylerin hepsinin yerleşim yerleri ve bitkisel üretim alanları VI. ve VII. sınıf arazi kullanım kabiliyetine sahiptir. Bitkisel üretim alanları ve yerleşim yerlerinin önemli bir kısmı II. sınıf arazi kullanım kabiliyetine ait yerlerden oluşan Arıt Kasabası ve mahallelerinde, İmamlar, Aydınlar ve Esbey Köyleri'nde ise nüfus azalışı çok daha yavaş gerçekleşmektedir. Araştırma alanından en çok İstanbul'a, sonra ise Ankara, İzmir ve Bursa gibi büyük şehirlere göç gerçekleşmektedir. Bartın il merkezi ve Zonguldak da araştırma alanından göç alan diğer şehirlerdir. Yöre insanları, Bartın'daki tekstil atölyelerinde, Amasra ve Zonguldak'daki kömür madenlerinde önemli oranda istihdam edilmektedir.

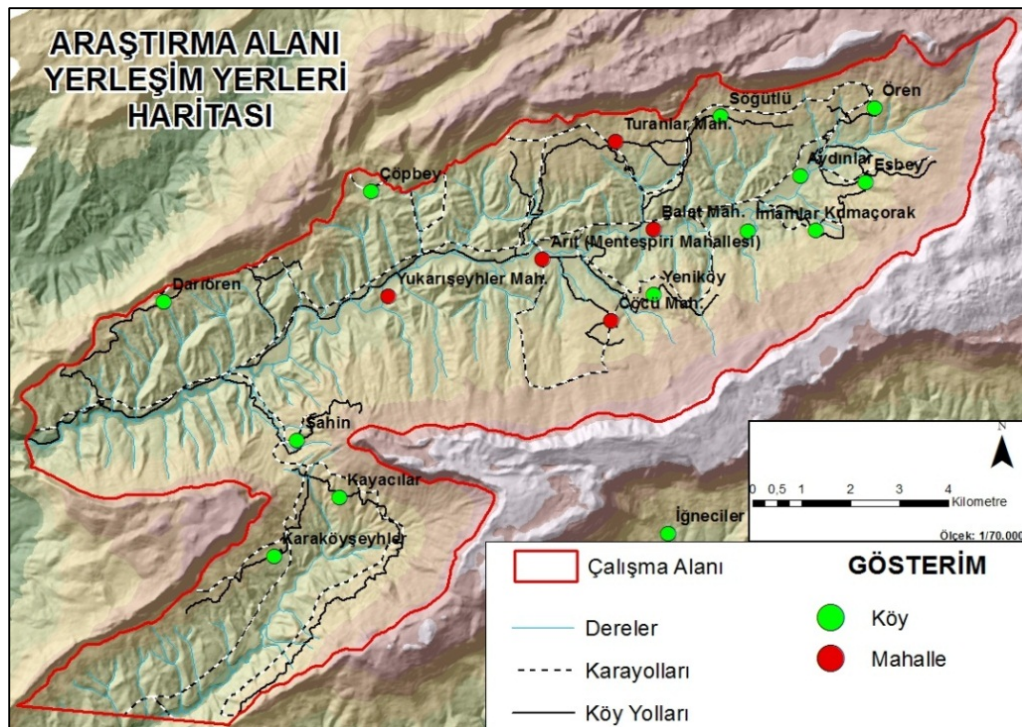
Diğer yandan alanın nüfusun yaş gruplarına dağıtıldığı Şekil 10'dan anlaşıldığı üzere 65 yaştan büyük ve 15 yaştan küçük nüfus oranı, bitkisel üretim ve hayvancılık işgücünün şimdiki durumu ve geleceği için olumsuz olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda herhangi bir yörede bitkisel üretime yönelik öneriler geliştirilirken nüfus ve göç değerleri de mutlaka dikkate alınmalıdır (Coşgun ve Uzun, 2007). Çizelge 1'de alana ilişkin nüfus ve göçe ait bazı değerler toplu halde verilmektedir.

3.2.2. İşgücü ve istihdam

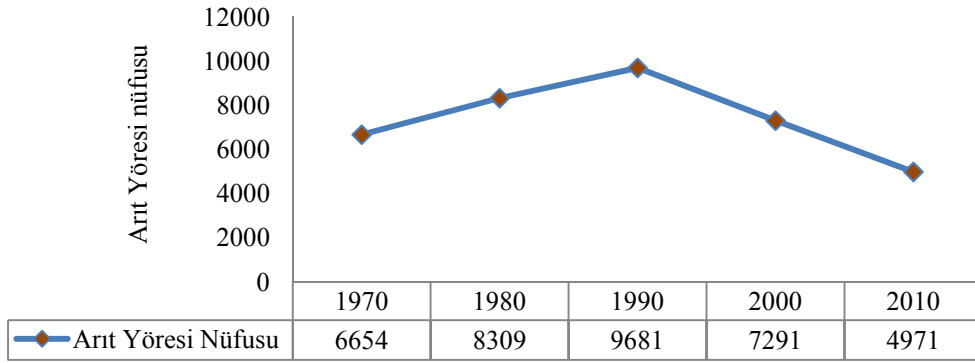
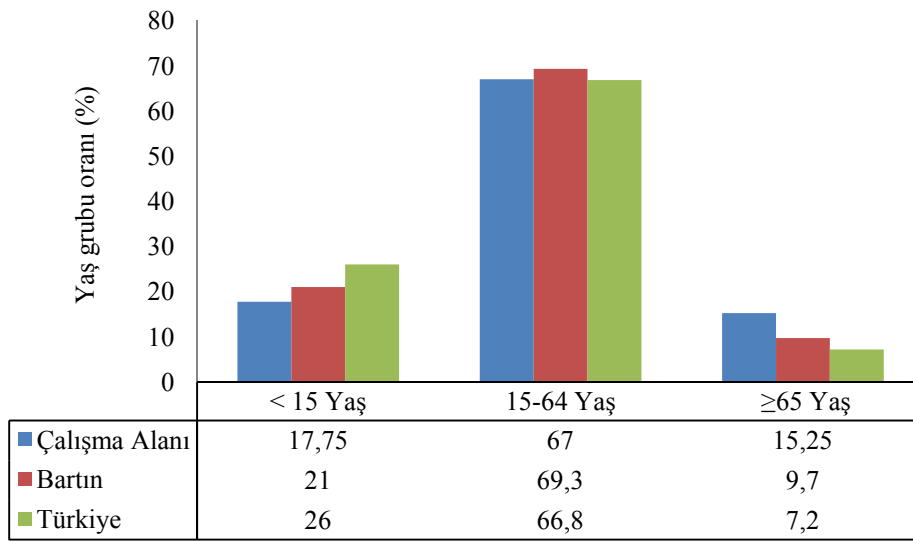
Kaynak kişiler ile yapılan görüşmelerden elde edilen

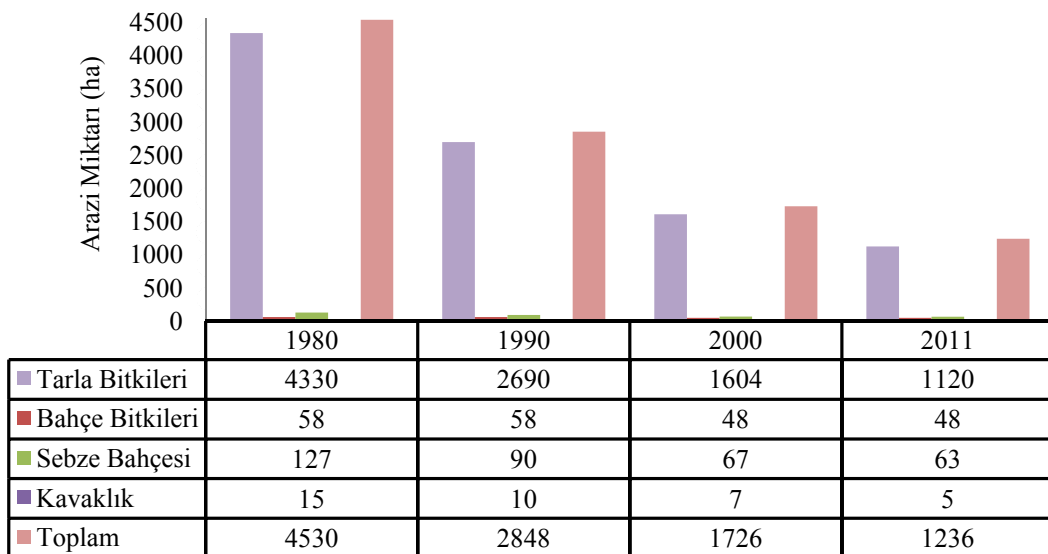
Şekil 7. Araştırma alanı erozyon durumuna göre şimdiki arazi kullanım şekli haritası (Kaynak: OGM, 2011 ve KHGM, 2011)

Şekil 8. Araştırma alanı yerleşim yerleri haritası (Kaynak: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, 2012)

Şekil 9. Araştırma alanı nüfusundaki yıllara göre değişim²

Şekil 10. Araştırma alanı yaş gruplarına göre nüfus dağılımı karşılaştırması (Kaynak: TÜİK, 2010)

² 1970, 1980, 1990 ve 2000 yıllarına ait nüfus verileri TÜİK'e ait Genel Nüfus Sayımları Veritabanı'ndan, 2010 yılına ait nüfus verileri ise Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Veritabanı'ndan elde edilmiştir.

Şekil 11. Araştırma alanı bitkisel üretim alanlarının yıllara göre değışimi

bilgiler ışığında, başlıca geçim kaynakları sıralamasında bütün köylerde emeklilik ve kömür madeni ile tekstil işçiliğinden sağlanan işçi ücretleri birinci sırada yer alırken, ikinci sırada büyükbaş yetiştiriciliğı yer almaktadır. Arıt Yöresi'nde bitkisel üretim, büyük ölçüde geçimlik tarzında yapılırken, yöre insanlarının önemli bir kısmının kömür madenlerinde işçi olarak çalıştığı ya da buralardan emekli oldukları belirtilmektedir. 1970'li yıllarda madenlerde çalışanların sayısının 4000 civarında olduğu ifade edilirken, bu sayının günümüzde 150'ye kadar düştüğüne dikkat çekilmektedir. Madenlerden emekli olan işçilerin sayısının ise yaklaşık 1000 civarında olduğu bildirilmektedir. Günümüzde tekstil atölyelerinde 35 işçinin istihdam edildiğı bilgisi de verilmektedir. Ayrıca alanda mevsimlik işçilik için göç hareketlerinin olmadığı bilgisi de eklenmektedir.

Araştırma alanının sosyal güvenlik durumunu yansıtan Çizelge 2 incelendiğinde görüleceğı üzere hemen hemen

her ailede sosyal güvenlik kapsamında olan bir kişinin bulunduğu söylenebilir.

3.2.3. Araştırma alanı köyleri bitkisel üretim durumu

Araştırma alanında 1980 yılından 2011 yılına kadar hangi tür bitkisel üretimin ne kadarlık bir alanda gerçekleştirildiğı Şekil 11'de gösterilmektedir.

Şekil 11'den de anlaşıldığı üzere 1980 yılında araştırma alanının potansiyel tarım arazilerinin tamamı ekilebilirken bu oran, 2011 yılına kadar % 72.7 oranında azalmıştır. Yöre insanları tarafından bu durumun ana nedeni olarak, göçle birlikte ortaya çıkan bitkisel üretim alanlarında aktif çalışabilir nüfus potansiyelindeki düşüş gösterilmektedir. Diğer yandan köylüler, bitkisel üretim girdilerinin fiyatlarındaki artışın, bitkisel üretimin cazibesini kaybetmesine neden olduğunu da belirtmektedir. Aynı zamanda, eğimli arazilerde kullanımı zor olan tarımsal

Çizelge 1. Araştırma alanı köylerine ait bazı nüfus ve göç değeri³

Köyler	Nüfus ve göç değeri								
	Nüfus (2010)	Yaklaşık hane sayısı (Yaz)	Hane başına ortalama nüfus	Hane başına aktif çalışabilir nüfus potansiyeli*	Nüfus bağımlılık oranı** (%)	Çocuk bağımlılık oranı (%)	Yaşlı bağımlılık oranı (%)	Son on yılda göç eden hane sayısı	Göç etme niyetinde olan hane sayısı
Aydınlar	497	100	4.7	515.5	42.0	28.0	14.0	40	10
Darıören	437	200	2.2	214.6	53.3	35.4	17.9	30	5
Karaköyşeyhler	336	90	3.7	372.9	48.7	26.9	21.8	20	Yok
Kumaçorak	250	85	2.9	267.4	71.7	40.1	31.6	35-40	Yok
Ören	254	100	2.5	236.8	62.8	30.1	32.7	30	Yok
Şahin	347	90	3.8	387.7	47.6	28.5	19.1	25	10
Menteşpiri	903	500	1.8	180.4	49.0	29.0	20.0	2	Yok
Yukarı şeyhler	200	50	4.0	-	-	-	-	50	5-6
Diğer Köyler ve/veya mahalleler	1660	680	2.4	247.4	45.2	22.5	22.7	186	24

* Aktif çalışabilir nüfus potansiyeli: 0-14 yaş grubu erkekler için 0.5 katsayısı, 15-64 yaş grubu erkekler için 1.0 kat sayısı ve 65+ yaş grubu erkekler için ise 0.3 kat sayısı ile eşdeğer görülmüştür. Kadın nüfus için saptamalarda kullanılan katsayılar erkek nüfus için kullanılan katsayıların yarısı olacak şekilde dikkate alınmıştır. Çünkü kadınların ev işlerine yönelik çalışmaları nedeniyle zaman ve emek harcama kapasitelerinin daha düşük olacağı varsayımı kabul edilmiştir. Yine bu yaklaşımda 0-14 yaş grubu ile 65+ yaş grubunun yıllık çalışma gün sayısı 90, 15-64 yaş grubunun yıllık çalışma gün sayısı ise 180 gün iş günü olarak kabul edilmiştir (Coşgun ve Uzun, 2007:15).

** Bağımlılık oranı; çalışma çağı dışı nüfusun, çalışma çağındaki nüfusa oranının yüzde ifadesidir (Coşgun ve Uzun, 2007:14).

Çizelge 2. Araştırma alanı sosyal güvenlik durumu⁴

Kış ayları toplam hane sayısı	SSK ve tarım sigortası (hane)	BAG-KUR (hane)	Emekli sandığı (birey)	Özel sigorta (birey)	Yeşilkart sahibi (kişi)	65 yaş yaşlılık yardımı alan (kişi)
1610	999	248	104	20	188	109

³ Veriler TÜİK tarafından; nüfusu 250'den küçük olan mahalle ve/veya köyler için diğer mahalle ve/veya diğer köyler adı altında verilmiştir. 5'er yaş dilimlikleriyle verilen nüfus verilerinde nüfusu 15'ten küçük olan değeri TÜİK tarafından gizlenerek verilmektedir. Ayrıca nüfusu 10 ve daha az olan mahalleler değerlendirilmemiştir. Alanın toplam nüfusu açısından Şekil 9 ve Çizelge 1 arasındaki fark ile Yukarışeyhler Köyüne ait bağımlılık oranı ile aktif çalışabilir nüfus potansiyelinin verilememesinin nedeni bu durumdan kaynaklanmaktadır. Ayrıca nüfusun cinsiyetlere dağılımı TÜİK'den elde edilememiştir. Bu yüzden hesaplamalarda her iki cinsiyet eşit oranda kabul edilmiştir.

⁴ Veriler kaynak kişiler ile yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

mekanizasyonun da, bitkisel üretimin cazibesini kaybetmesinin bir diğer nedeni olduğu ifade edilmektedir. Daha çok Arıt Kasabası'nın doğusunda kalan köylerde ise, diğer bir neden olarak arazilere ulaşılabilecek traktör yollarının yetersiz oluşu gösterilmektedir. Son yıllarda tüm Türkiye'de artan ve alanın bütün köylerinde şikâyet konusu olan yaban domuzu zararları, bitkisel üretime yönelik ortak tehditlerden birisi olarak gösterilmektedir.

Araştırmaya konu olan bu alanda tarla bitkileri içerisinde en çok buğday, daha sonra silajlık mısır, yonca, korunga, yulaf ve fiğ gibi yem bitkileriyle beraber patates ekimi de yapılmaktadır. Mısır ve buğdayın ekimi daha çok dönüşümlü olarak gerçekleşmektedir. Kiraz, elma, ceviz ve diğer meyvelerden oluşan bahçe bitkilerinin de yetiştirildiği araştırma alanında, bahçe bitkilerinin yetiştirildiği alan miktarında 1980 yılından bu yana fazla bir değişiklik olmamıştır. Genellikle bahçe bitkileri için bir alan tahsis yapılmayarak meyveler tarla kenarlarında yetiştirilmektedir. Nüfustaki azalışla birlikte sebze bahçeleri alanlarında da azalma olmuştur. Araştırma alanında marul, domates, lahana, biber, pırasa, patlıcan, salatalık, fasulye gibi sebzelerin üretimi yapılmaktadır. Sebzelerin üretimi büyük oranda açık alanlarda yapılmakla birlikte son zamanlarda örtü altı yetiştiriciliğinde artış görülmektedir. Menteşpıri, Darıören, Söğütlü, Çöpbey, Aydınlar, İmamlar ceviz üretiminde öne çıkan köylerdir. İncir üretiminde ise Yeniköy, araştırma alanında öne çıkan tek köydür. Yöre insanları elma, armut, siyah üzüm ve dutu sofralık olarak tüketirken aynı zamanda onlardan pekmez de yapmaktadır. Çizelge 3'te araştırma alanına ait bazı hayvansal ve bitkisel üretime yönelik değerler topluca verilmektedir.

Bitkisel üretime yönelik sorunlar içerisinde domuz zararı ve girdi fiyatlarının yüksekliği bütün köylerde ortak

sorun olarak algılanırken; Balat, Esbey, Ören, Çöpbey ve İmamlar Köyleri'nde ise sulama suyu yetersizliği öne çıkmaktadır. Bitkisel üretim girdilerinin maliyetlerinin düşürülmesi için teşvik miktarlarının artırılması köylüler tarafından istenmektedir.

4. Sonuç ve Öneriler

Yukarıda yapılan doğal ve sosyo-ekonomik değerlendirmeler ışığında alana ait sonuç ve öneriler aşağıda sıralanmıştır.

- Alanda bitkisel üretimin geliştirilmesine yönelik olarak Arıt Yöresi Bitkisel Üretim Kurulu oluşturulması önerilmektedir. Bu kurul içerisinde kamu kurumlarından, Bartın Valiliği'nden, yerel paydaşlardan, yöredeki Kooperatiften, Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı'ndan katılımcılar bulunmalıdır. Bu kurul yoluyla tüm paydaşların işbirliğine gitmesi ve aktif görev alarak sorumluluk paylaşmasıyla bu alana ilişkin Bitkisel Üretim Planı oluşturulmalıdır. Böylece alanın sosyo-ekonomik verileri ile doğal ortam verilerinin birlikte değerlendirilmesi ile, 2011 yılı itibarıyla bitkisel üretimde kullanılan 1236 ha. alanı, alanın bitkisel üretim potansiyeli olan 4530 ha.'a yaklaştırabilmek ve alandan büyük şehirlere gerçekleşen göçü durdurabilmek mümkün olabilir. Plan dâhilinde hangi köyde hangi bitkisel üretim faaliyetinin hangi alanda yapılacağı, zamanıyla birlikte detaylı bir şekilde ortaya konulabilir.

- Araştırma alanı Küre Dağları Milli Parkı'nın tampon zonu içerisinde bulunmaktadır. Pazarlama açısından alanın bu avantajından da faydalanmak amacıyla burasının doğal ve sosyo-ekonomik özellikleri bir arada düşünüldüğünde Menteşpıri, Yukarışeyhler ve Balat'ta örtü altı

Çizelge 3. Araştırma alanı köylerine ait bazı hayvansal ve bitkisel üretim değerleri

Köyler	Bitkisel ve hayvansal üretime ait bazı değerler								
	Sulu tarım	Sulu tarım potansiyeli	Pazara yönelik arıcılık	Pazara yönelik meyvecilik	Pazara yönelik sebzeçilik	Pazara yönelik tahıl üretimi	Büyükbaş hayvan sayısı	Hane başına (kış mevsimi) düşen büyük baş sayısı	Hane başına (kış mevsimi) düşen bitkisel üretim alanı (dönüm)
Menteşpıri	Yok	Var	Var	Var	Var	Yok	425	0.9	0.3
Aydınlar	Yok	Var	Var	Var	Yok	Yok	166	1.8	24.9
Balat	Yok	Var	Var	Yok	Yok	Yok	125	1.6	5.2
Cöcü	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	83	1.4	6.5
Çöpbey	Yok	Yok	Var	Var	Yok	Yok	124	1.8	8.7
Darıören	Yok	Var	Var	Var	Yok	Yok	254	1.5	3.5
Esbey	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	123	2.5	6.0
İmamlar	Yok	Var	Var	Var	Yok	Yok	165	4.1	7.2
Karaköşeyhler	Yok	Var	Var	Yok	Yok	Yok	233	2.9	5.6
Kayacılar	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	125	2.1	3.5
Kumaçorak	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	422	6.0	18.4
Ören	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	77	1.0	1.6
Söğütlü	Yok	Var	Var	Var	Var	Yok	290	6.4	43.3
Şahin	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	Yok	330	3.7	3.2
Turanlar	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	342	3.4	26.4
Yeniköy	Yok	Yok	Yok	Var	Yok	Yok	53	1.8	6.5
Yukarışeyhler	Yok	Var	Var	Yok	Yok	Yok	30	0.6	4.5

yetiştiriciliği, fıdan üretimi, mantar yetiştiriciliği, sebze ve meyve üretimi gibi entansif bitkisel üretim teknikleri öne çıkarılabilir. Turanlar, Kumaçorak, Aydınlar, Söğütlü, Darıören, Şahin, Karaköyşeyhler’de ise tarla bitkileri yetiştiriciliği gibi bitkisel üretim teknikleri geliştirilebilir.

Bu köylerin bitkisel ürünlerinin işlendikten sonra katma değeri arttırılmış şekilde pazarlanabilmesi için yörede bulunan tek kooperatif olan Arıt Beldesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi aracılığıyla gerekli olan eğitim programları hazırlanarak uygulamaya konulabilir.

- Araştırma alanının doğal ortam verilerinin ortaya konulduğu harita ve grafiklere dikkat edildiğinde bitkisel üretim alanlarının çok önemli kısmının marjinal arazilerde yer aldığı, bu durumun ise toprak verimliliğine etki eden en önemli unsur olduğu anlaşılmaktadır. Bu yöre için bitkisel üretime yönelik olarak toprakların kimyasal, fiziksel ve biyolojik özelliklerinde iyileşmeler sağlayacak yem bitkilerinin üretimine ağırlık verilmeli; erozyon durumu dikkate alınarak, araziye yeteneğine göre kullanma, şeritvari ekim, ağaçlandırma, aşırı toprak işlemelerinden kaçınma gibi erozyona karşı tedbirler alınmalıdır. Yem bitkileri seğıilirken arıcılık ağıısından nektar ve polen yönünden önemli olan ve aynı zamanda hayvancılıkta da kuru ot olarak tüketilebilen yonca, üçgül ve korunganın ekiminin yapılması önerilebilir.

- Araştırma alanı köylerinde iyi tarım ve organik tarım uygulamaları konusunda yeterli bilinç ve uygulama alanı bulunmamaktadır. Topografik ağııdan yarı kapalı havza özelliği taşıyan ve dış etkilere etkilenme olasılığı zayıf olan, aynı zamanda kimyasallardan fazlaca etkilenmemiş bulunan bu alanda yapılacak bitkisel üretim ve hayvancılığa ilişkin faaliyetlerin bu konuda yayınlanan yönetmelik ve genelgeler doğrultusunda gerçekleştirilmesi teşvik edilmelidir.

- Araştırma alanı köylerinin tamamında bitkisel üretime yönelik yaban domuzu zararı ortak sorun olarak algılanmaktadır. Sorunun çözümü için yaban domuzlarının predatörleri olan kurt, boz ayı gibi yırtıcı büyük memeli türleri etkin bir şekilde korunmalıdır. Bu türe yönelik olarak yöre köylülerine ek gelir sağlama potansiyeli olan av turizmi faaliyeti sürdürülebilir avcılık ilkelerine sadık kalmak kaydıyla önerilebilir.

Kaynaklar

- Akman, Y., Ketenoglu, O., Güney, K., Kurt, L., Tuğ, M. 2004. Bitki Ekolojisi. Palme Yayıncılık, Ankara.
- Atalay, İ. 2008. Ekosistem Ekolojisi ve Coğrafyası Cilt : I. Çevre ve Orman Bakanlığı Yayınları, İzmir.
- Coşgun, U., Uzun, E. 2007. Köprülü Kanyon Milli Parkında Yer Alan Köylerin Sosyoekonomik Yapılarının İncelenmesi ve Kırsal Kalkınma Eylem Planının Oluşturulması. Çevre ve Orman Bakanlığı Batı Akdeniz Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Yayını, Antalya.
- Çepel, N. 1988. Orman Ekolojisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları, Üçüncü Baskı, İstanbul.
- Gülcubuk, B. 2002. Küreselleşme ve Küreselleşmenin Türkiye’nin Tarım Politikasına Yansımaları. Mülkiye Dergisi, 26(236): 97-112.
- KHGM (Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü) 2011. Ulusal Toprak Veritabanı. 1970’li ve 1980’li yıllarda haritalanmış, 1990’lı yıllarda ise sayısal ortama aktarılmıştır, (Erişim Tarihi:10.09.2011).
- OGM (Orman Genel Müdürlüğü) 1986. Arıt ve Dumanlı Orman İşletme Şeflikleri Orman Amenajman Planları, Ankara.
- OGM (Orman Genel Müdürlüğü) 2001; 2011. Arıt ve Yenihan Orman İşletme Şeflikleri Orman Amenajman Planları, Ankara.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı 2012. Orman Koruma Alanları Yönetiminin Güçlendirilmesi Projesi Küre Dağları Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı (Taslak), Ankara.
- T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, 2010. Stratejik Plan (2010–2014), Ankara, (http://www.tarim.gov.tr/Files/duyurular/SGB/SGB_260510/SPTasarimliBaski28042010.pdf, Erişim Tarihi: 04.01.2012).
- Tolunay, A. 1998. Sosyal Ormancılık ve Türkiye İçin Önemi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Bölümü Orman Ekonomisi Anabilimdalı Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Töreyen, G., Özdemir, İ., Kurt, T. 2011. ArcGIS 10 Desktop Uygulama Dokümanı, Esri Türkiye Eğitim Dokümanları, Ankara.
- TÜİK, 2010. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi. <http://www.tuik.gov.tr>, (Erişim Tarihi: 23.12.2011)
- TÜİK, 2012. Hanehalkı İşgücü İstatistikleri Nisan 2012 Haber Bülteni. (<http://www.tuik.gov.tr>, Erişim Tarihi: 30.07.2012).